

« rationem piaculi, nec terrore concuteris, nec « compassione afficeris, nec compunctione scinderis, nec pietate molliris. » Taulerus inquit¹: « Sic vita in cruce occubuit, ut de ligno crucis vitæ fructum porrigeret. Sic sic excellentissimum hoc pretium pro nobis fusum est. » At vero modicum nimis dixit, siquidem vere dicere poterat: *Pro me et pro te effusum est*; quia idem inestimabile pretium pro unica duntaxat anima redimenda libenter exsolvisset. Unde S. Bernardus ait²: « Tradidit semetipsum pro me, quia eadem charitate, qua mortuus est pro omnibus, mortuus est pro singulis. » D. Chrysostomus super illa verba S. Pauli³: *In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me et tradidit semetipsum pro me*, his verbis Apostolum interrogat⁴: « Quæ pro toto terrarum orbe facta sunt, tibi facis peculiaria? Non enim dixisti: Qui

¹ TAUL., c. 5 de Pass. — ² S. BERN., s. 42 in Cant. — ³ GAL., II, 20. — ⁴ S. CHRYS., ib.

« dilexit nos, sed, qui dilexit me. » Demum vero concludit, inquiens: « Declarat, par esse, ut quisque nostrum non minus agat gratias Deo, quam si ob ipsum solum advenisset; neque enim recusatur erat, vel ob unum tantam exhibere dispensationem. » Unde S. Thomas ait¹: « Propter se solam quælibet anima reputet illa omnia esse facta. » Et vero ut ea quæ Redemptor noster pro nobis clementer est passus, per devotam meditationem cordi nostro inseramus, totam hanc materiam claudendam esse censeo sequenti memorabili Salviani sententia, dicentis²: « Christus, sicut pro omnibus passus est, sic pro singulis ei totum se dedit universis et singulis totum: ac per hoc quidquid Passione sua Salvator præstít, sicut ei debent universi, sic totum singuli. »

¹ S. THOM., opusc. LXVI. — ² SALV., I. I.

TRACTATUS ADDITIUS

E PROMPUARIO SACRO DEPROMPTUS

DE INVENTIONE SANCTÆ CRUCIS.

DISCURSUS I.

AGITUR DE MODO, QUO SANCTA CRUX INQUISITA ET INVENTA FUIT. NONNULLÆ ETIAM CONSIDERANTUR MORALITATES PAECIPUÆ CIRCA TRES CRUCES.

IDEA SERMONIS. — 1. Lignum Crucis quærerit B. Helena. Tres cruces inventit. Sanctissimam crucem Domini miraculum manifestat. — 2. Nobis quærenda crux Christi: signum inventæ crucis. — 3. Quænam sit crux Christi? crux mali latronis? crux boni? — 4. Non eadem crux similiter omnibus proficit.

1. — Jure meritissimo Sancta Mater Ecclesia hunc diem magna cum solemnitate concelebrat, utpote in quo erutus et in publicam lucem eductus est inestimabilis ille crucis Redemptoris nostri thesaurus, tot retro annis in montis Calvariae rupe absconditus. Equi lem Constantinus Magnus Imperator, ut Berengosius Abbas scribit¹, triumphale hoc lignum, omnium a se gloriose partarum hactenus victoriarum et triumphorum unicum instrumentum, omni adhibito studio conatus est investigare: « Lignum Dominicum inquirere cœpit a sapientibus, eo studiosius scilicet cupiens ejus-

« dem Crucis venerari memoriam quo per eam ab hostibus suis antea meruit habere victoriam; sed quoniam ipse pro fide Christi et negotiis Imperii animarum suum in plura divisit; ideo B. Helena nam matrem suam pro se Hierosolymam misit. » Hæc autem sanctissima Imperatrix insuper, ut in matutinalibus lectionibus habemus, somnio quodam cœlesti fortius ad hoc obsequium instigata fuit: « In somnis admonita, » inquit jam citatus Berengosius « ut eo studiosius ibi inquireret crucem: « quo ad hanc inquisitionem ipsum crucifixorem assensorem haberet ac ducem. » Porro divinum illud Davidici oris oraculum jam olim tot ante sæcula perspicue prædictum¹: *Commovetatur universa terra*. Visum namque sibi fuit totum universum ad commotionem seu potius admirationem quandam invitari et causam protinus subiungit: *Quia Dominus regnavit a ligno* (ita enim legit Psalterium antiquum Romanum, S. Augustinus et alii) universus etenim mundus suspensus hærebatur, nesciens quo fine tanta tamque Augusta Imperatrix tanto cum apparatu longum illud et molestissimum adoriretur iter, quemque finem spectarent ingentes illi Magni

¹ BERENG., de laudibus sanctæ Crucis.

¹ Ps. XCIX, 9.

Constantini conatus et expeditiones, quæ utique in exaltandam illius sibi adeo benefici ligni gloriam dirigebantur. S. Ambrosius Imperatricem hunc in modum intra se discurrentem introducit¹: « Ego in regnis et Crux Domini in pulvere? Ego in aulis et in ruinis Christi triumphus? » Imagine mini vobis obsecro, quales ad tantum momenti negotium absolendum adhibet fuerint præparations. « Militarem manum » scribit Severus Sulpitius², « et omnem provincialium multitudinem adhibuit, ut montem illum excavare posset, » in quo Crux Dominica sepulta esse videbatur. Ad sacrosancti hujus ligni investigationem rite faciendam ingens armatorum militum concurrebat numerus, aliquæ complures ex circumvicinis Provinciis adunabantur imo ipsam Augusta Imperatricem tali conatu assistere non fuit dignata, de qua S. Ambrosius ait: « Festinabat tangere remedium immortalitatis. » Demum vero post multos sudores superatos ad absconditi hujus thesauri pertigerunt divitem gazam; tres etenim repertæ sunt cruces: proh, Deum immortalem! cum quanta lætitia, quantoque cum jibilo! « Cum tres pariter cruces, » inquit S. Paulinus³, « ut quandam fixa Domino et latronum steterant, repertæ fuissent, gratulatio repertarum ceperit anxia dubitatione confundi justo piorum metu, ne forsitan aut pro cruce Domini patibulum latronis eligerint; aut salutare lignum pro stipite latronis abjicio, violarent. » Qualis hic esse debebat sancta hujus Imperatricis, imo et totius Christianismi perplexitas, utpote qui utrinque ad se coram hac arbore vitæ prosterendum, sequere eidem per venerabundam devotionem et obsequium adstringendum avidissimi erant, nec tamen quænam ex tribus hisce arboribus arbor illa esset cognoscere valebant. Verumtamen ut idem sanctus dicit, benignissimus Deus noster: « Respergit pias fideliter æstuantum curas et ipsi potissimum, quæ tam piæ sollicitudinis princeps erat, hujus consilii lumen infundit; ut aliquem recens mortuum inquiri et inferri juberet: nec mora verbum factum, cadaver illatum est; deponitur: jacenti una de crucibus admovetur: sed earum ligna mors sprevit (id est, quæ erant in crucibus amborum latronum) Postremo Dominicam crucem prodidit resurrectio et ad salutaris ligni tactum, morte profuga, funus excussum et corpus erectum est. » Rufinus autem, prout in hodieris lectionibus audivimus, scribit, quod experientiam facturi, quænam crux Salvatoris esset, adductæ ad locum crucis infirmæ cuidam morti proximæ, sensibusque omnibus destitutæ singulas tres cruces admoverint, dumque prima et secunda crux eidem applicaretur, infirma nequidquam se movit: ad contactum vero tertiae, « Repente adapertis oculis

¹ S. AMB. — ² SEV. SULP. — ³ S. PAUL., epist. 11.

« mulier consurrexit et stabilitate virum recepta alacrior, quam cum sana fuerat, tota domo discurrere et magnificare Dei potentiam cœpit. » Nicephorus denique et alii utrumque miraculum per crucem patratum esse existimant, cui opinioni verba illa fidem faciunt quæ in responsorio quintæ lectionis recitavimus. « Ad crucis contactum resurgent mortui, magnalia reserantur. » 2. — Circa hanc autem miraculosam crucis inventionem ad nostrum spiritualem profectum utiliter discurrere possumus. Velut enim indubitatum suppono neminem nostrum crucis in se suscepitioni refragari velle, utpote sine qua salvare non possumus; dicimus enim « Salva nos Christe Salvator, » sed quanam id ratione fiet? « per virtutem crucis; » utique quilibet nostrum cruci Christi astringi vellet, non item cruci latronis improbi; an non ita est? at vero ex quo omnes tres inter se uniformes sunt, oculus autem ad Redemptoris crucem discernendam haud æquus sit judex, quoniam nobis consilio utendum erit? indubitatum (mihi credite) crucem Christi discernendi signum vobis indicabo; si forte Deus infirmitatem aliquam mortalem, vel squalidum carcerem aut molestam litem, vel tyrranicam persecutionem, vel quamvis aliam adversitatem immiserit, vel imminentem mortis periculum aut manifestæ jacturæ facultates vestras, vestram quoque famam et existimationem exposuerit; tunc vel inde aperti sunt vestri oculi, lumen Deique notitiam vobis comparasti, malos vestros emendasti vitæ mores, bona que proposita stipulatasque Deo factas promissiones executioni mandasti, Deoque pro recepto a vobis beneficio gratos exhibuisti, aut vero nihil horum a vobis præstitum fuit? si omnia hæc in vobis adimplenta esse cernitis, scitote crucem hanc veram Christi crucem esse; nam ut statim diximus: « Replete adaptatis oculis mulier consurrexit et stabilitate virum recepta, etc. » Quod si autem ad talis crucis immissionem immobiles maneatis, id est in peccato mortui esse perseveretis; id est si post talis tribulationis et angustiæ immissionem, pristinam vitæ dissolutionem continueris, malam societatem non deserueritis, neque deposito odio illatam vobis ab inimico vestro injuriam condonaveritis nec inique parta restitueritis, quin potius vitiis vestris magis quam unquam hactenus insordescatis, scitote certeque vobis persuadete crucem hanc improbi latronis crucem esse, nam ut S. Paulinus scribit: « Ita (ut crucem Christi decuit) experimento resurrectionis inventa et probata crux Christi est. » Si enim hæc crux in te obtinere nequivit, ut a morte peccati ad gratiæ vitam resurges, crucem Salvatoris nequaquam invenisti, quin potius improbi latronis supplicium, siquidem ad pœnitentiam minime commoveris, imo magis quam hactenus unquam in culpa obstinatus persistis,

3. — Verum enimvero merito hic quærat aliquis qua ratione tres hasce cruces inter se distinguere possimus, quando omnes tres eamdem præseferebant figuram et apparentiam, atque ex uno eodemque ligno omnes fabricatae erant? Respondeo per morale quamdam distinctionem adhibitam: scitisne, quæ et qualis crux Christi fuerit? nimirum sine culpa sustinere pœnam¹: *Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus.* Unde in Christi cruce illi nobis præcipue exhibentur, qui ex motivo charitatis faciunt poenitentiam, pro aliena affliguntur salute, bonum pro malo reddunt propriam suam abnegant voluntatem, quique in Christiana licet innocentia viventes vitam tamen traducunt rigidam, austera et poenitentem, haud secus ac si enormissimorum peccatorum rei essent, ita contemnuntur, humiliantur. Scitisne item, quoniam modo crux mali latronis dignosci possit? nimirum quis in hac vita præsenti a divina justitia ob crimina et scelera sua per carcere, facultatum jacturas, incurabiles infirmitates, aliasque similes ærumnas castigatus, hanc se crucem jure commenisse non agnoscit, quin potius Divinam prædictam velut injustam arguit, maledicit, blasphemat, ac tandem in desperatioiis baratrum sese deturbat. Hæc etenim crux est improbi latronis propria. Verum quæ res iterum, quænam dicenda sit crux boni latronis? equidem quoad externam apparentiam hæc eadem esse videtur quæ latronis improbi; cum hac tamen differentia et distinctione quod licet tribulationes et ærumnæ tales nostrorum sint demeritorum justa supplicia, in iis tamen ferendis ita constituti simus, ut ferientem nos ferulam humiliiter exosculemur, nosque illam commerusse libenter agnoscamus, eamque tum ad divinæ justitiae satisfaciendum, tum ad conformandum nos divinæ voluntatis beneplacito perlibenter sustinemus. Hinc est, quod dum bonus latro e patibulo suspensus penderet, ad sua scelera reflectens ultro citroque confessus fuerit, dicens²: *Nos quidem juste: nam digna factis recipimus, hacque ratione supplicium et crucem illam in peccatorum suorum satisfactionem ordinaverit, spemque firmam in Dei misericordiam conceperit, dicens: Memento mei, dum veneris in regnum tuum, atque ideo per hanc crucem primum inter omnes mortales in cœlos anditum habere meruerit: Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.* Felicissimus igitur hic nobis nuntius est, haud obscure significans, quod non in sola Christi cruce, verum etiam in cruce boni latronis salvari possimus. Unde Chrysostomus ait³: *Introivit latro de cruce mercans salutem.* » Certe quidem est, quod Christi erucem bumeris nostris difficuler adaptare possimus, siquidem *Nemo mundus a sorde; præterquam quod admovet.*

¹ I PET., II, 22. — ² LUC., YXIII, 41. — ³ S. CHRYSOST., de Cruce et latr.

dum pauci sint illorum, qui in magna interioris hominis reformatione vivant et ad perfectionem adspirent: atque ideo Christus nobis aliam ad cœlum obtinendum faciliorem viam patefecit, dum videlicet indulxit, ut boni latronis crucem apprehendere possimus, non solum ex necessitate faciendo virtutem, id est, ærumnas quæ in hac vita utpote misera quadam lachrymarum valle copiosissime occurrant ex amore Dei tolerando, verum etiam agnoscendo nos tali peccatorum nostrorum suppicio dignos esse, ideoque illud summa cum patientia suscipiendo. Bonus equidem latro totam vitam suam in assassinis, latrociniis et homicidiis traduxerat, ac proinde ex millenis capitibus patibulum ei debebatur; verumtamen eo quia libens se illud juste commerusse fatebatur suumque cor ad Christum dirigebat, per supernaturem quemdam gratie instinctum agnoscendo quod is pro eis et totius mundi salute pateretur, ideo crux sua eum in cœlum sustulit, eumque a peccatis omnibus purgavit. Unde S. Augustinus ait¹: « *Digna patimur his, quæ commisisimus; vidisti, quomodo in cruce se exuit a peccatis.* » Nos igitur, sic quicquid adversitatem a Deo nobis immittitur, ex amore illius libenter substineamus, crucem quamdam portamus, quæ virtute est patrandi miracula, eaque non inferiora illis, quæ ab ipsiusmet Salvatoris cruce proficiscuntur. Imo teste S. Chrysostomo²: « *Pro Christo pati munus est majoris admirationis, quam sit revera mortuos suscitare: nam illic quidem debitor sum; hic vero debitorem habeo Christum.* »

4. — S. Augustinus, dum in tres hasce cruces in Calvario consistentes oculum defigit, dicit: « *Tres cruces in uno loco erant. In una latro liberandus, in alia latro damnandus, in media Christus alterum liberaturus, alterum damnaturus. Quid similius istis crucibus? quid dissimilius istis pendentibus?* » Exterior utique oculus omnes hasce tres cruces eodem fine claudendas fuisse, credere potuisset; et tamen quam sunt inter se differentes? multi sæpe eidem paupertatis vel infirmitatis cruci subjacebunt et tamen inde unus proficiet et utilitatem hauriret, alter vero non item; imo uni lignum illud crucis serviet, ut ipsum in igne æterno ardere faciat: alteri vero serviet loco scalæ, per quam in cœlum concendant.

DISCURSUS II.

CUR DEUS SANCTAM CRUCEM TOT ANNIS SUB VENERIS IDCLO ABSCONDITAM ESSE VOLUERIT. UBI SIMUL CRUCIS A PECCATO CARNIS AVERSIO INSINUATUR.

IDEA SERMONIS. — **1.** Crux Veneri totaliter contraria est. A Venere quasi sepelitur. Crucis consideratio-

¹ S. AUG., s. 49 in Append. — ² S. CHRYS., h. 4 ad Phil.

remedium efficacissimum contra vitium carnis. Ulysses et Syrenes, pulchra comparatio. — **2.** Christus in homine vitio dedito iterum crucifigitur. Crux diu abscondita demum adoratur. — **3.** Summa inimicitia crucem inter et lubricum vitium. Exemplum datur. — **4.** Quid sit ponere idolum Veneris juxta Filium Virginis.

Multi ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem et flens dico) inimicos crucis Christi, quorum Deus venter est. Ad Philippenses, vii, 18.

1. — S. Paulus Apostolus, qui omnem gloriam suam in cruce Redemptoris nostri posuit, quinam illi sint, qui inimici sunt ejusdem crucis, perspicue satis nobis declaravit, ii videlicet: *Quorum Deus venter est*, id est, ii qui ventrem suum velut idolum adorant, sive qui deliciis et voluptatibus carnalibus totaliter dediti existunt. Hi autem vel ideo crucis inimici existunt, ut Lyranus exponit, « *quia hæc contrariatur eorum carnalitati.* » Porro inimicus infernalis qui sacrosancto hoc ligno mediante bellatus fuit, ut omnem qui huic ligno a fidei populo debebatur, aboleret memoriam, cultumque subverteret, quamnam ad hunc finem consequendum adhibuit machinam; nimirum tam Hebræos, quam Gentiles eo instigavit, ut super illum locum, in quo sancta crux sepulta delitescebat, Veneris collocarent statuam, ut hac ratione, si forte Christianorum nonnemo ad eam adorandam illuc se contulisset, obsequium istud et veneratio huic impudicæ Deæ exhibita esse crederetur: aut vero ne hoc causaretur scandalum, unusquisque ab hujus loci cultu desisteret. Verum enimvero quoniam putatas mysterio astutus et vafer serpens ille eo in loco potius idolum Veneris, quam Junonis, Palladis, Mercurii, vel alteri Deitati simili erigi curavit? sciens enim, quod super locum Præsepii Adonidem, in Resurrectionis loco Jovem collocarent, cur autem super defossæ crucis locum Veneris erexerunt simulachrum? nimirum ut nos veritatem hanc edoceret, quod scilicet nullum sit vitium, quod sanctam crucem ab oculis nostris fortius submoveat et quasi sepultam esse facit, subque pedibus turpiter conculet, quam hoc Veneris lubricum vitium, sive carnis turpe peccatum. *Inimicos crucis Christi, si quidem contrariatur eorum carnalitati.* » S. Hieronymus scribit¹: *Ab Adriani temporibus usque ad imperium Constantini, per annos circiter centum octoginta in loco Resurrectionis simulachrum Jovis; in crucis rupe statua ex marmore Veneri a gentibus posita celebratur; existimantibus persecutionis auctoribus, quod tollerent nobis fidem Resurrectionis et crucis si loca sancta per idola polluissent.* Certum est etenim crucem Veneri totaliter contrariam esse, nam ut idem Apostolus

¹ S. HIER., l. I, ep. 14 ad Paulin.

ad Ephesios scribens asserit¹: *Qui sunt Christi crucifixerunt carnem suam cum vitiis et concupiscentiis suis.* Inter spinas et rosas infinita quædam intercedit contrarietas et antipathia, id est, inter voluptates carnales ex una et mortifications austeritatesque corporales vel spirituales ex altera partibus, quia: *Caro concupiscit adversus spiritum et Spiritus adversus carnem.* Crucis et spinarum inimici sunt, qui rosis coronari amant. Ecce tibi autem hoc Veneris Idolum hodie subversum, ex quo crux hodie inventa fuit. Per quod egregie docemur, adversus vitium hoc quod præ cunctis aliis validiorem circa eorū humanum tyrannidem exercet, nullum esse potentius remedium, quam per seriam quamdam considerationem oculos nostros in hoc crucis patibulum extollere. « *Deus meus pendet in patibulo* » (ita doctissimus meditatur Bernardus²) « *et ego voluptati operam dabo.* » *Vetusta est illa Homerij fabula, in qua singitur, quod Syrenes illecebrosis cantibus suis viatores in profundum quemdam somnum sepultos devorare consueverint, Ulyssen autem utpote providum et circumspectum, hujusque periculi probe conscientum, ne instar aliorum iisdem in prædam fieret, sesæ ad navigii quo vehebatur malum sive arborem arctissime ligari fecisse.* S. Ambrosius in hisce illecebrosis cantibus carnis ac sensualitatis voluptates adumbratas esse docens, hoc inde elicit documentum, scilicet ut si carnem nostram ejusque titillationes vincere et detriumphare velimus, operæ pretium sit; ut per vivam quamdam meditationem ad crucis arborem fortiter nos adstringamus³: « *Non corporalibus ut Ulyses ad arborem vinculis alligandus: sed animus ad crucis lignum spiritualibus nexibusvinciendus.* » Quænam autem inde reportabitur utilitas et fructus? « *Ne lassus viarum moveatur illecebribus, cursumque naturæ detorqueat in periculum voluptatis.* » Idem quoque mellilius Bernardus ulterius meditatur crucem refugium et vexillum nostrum esse, per quod ad fornicationem nos tentans inimici in fugam abigatur⁴: « *Si pulsat te turpis cogitatio, si premitte caro, si dæmon paravit insidias, fuge ad signum crucis Christi et liberaberis.* » *Syrenarum quædam suavis figura est mollis concupiscentia voluptatum.* » Idem quoque Ambrosius alio in loco dicit, ubi de cruce tractat et in eamdem jam insinuatam fabulam paulo latius diffundit, dicit sapientissimum illum bellum ducem Ulyssem postquam integro decennio per varias tempestates in mari fluctuans, patriæ sue desideratum portum assequi non potuisset, tandem in eum locum appulisse, in quo incantatrices potius quam cantatrices Syrenæ demorabantur: « *In quo nabat et advenientes sic blanda modulatione* »

¹ EPH., V, 24. — ² S. BERN., In forma vit. hon. — ³ S. AML., l. IV in Lnc. — ⁴ S. BERN., de Cr. Christi.

« mulcebat, ut non tam spectaculum voluptatis ca-
perent, quam naufragium salutis incurrerent. » Tandem vero quoniam usus fuerit consilio narrare incipit, dicens : « Igitur cum Ulysses incidisset in « hoc dulce naufragium et suavitatis illius vellet « declinare periculum : dicitur inserta cera auribus « sociorum, seipsum ad arborem navigii religasse. » Quæ omnia sanctus Doctor proposito nostro aptissime applicat. In hoc etenim procelloso mundi mari, in quo tot sunt Syrenæ, id est, carnalium voluptatum atque deliciarum irritatrices, hoc ligno seu malo navigii S. Petri mediante securitati et saluti nostræ unice consulimus : « Arbor enim « quædam in navi est crux in Ecclesia. Hodie omne « genus hominum de mortis periculo crucis arbor « eripuit. In hac navi quisquis aut arbori crucis se « religaverit, aut aures suas Scripturis divinis clau- « serit, dulcem procellam luxuriae non timebit. » Ad idem quoque propositum dicere possumus id quod monet Ecclesiasticus, dicens¹ : *Sepi aurem tuam spinis*, id est, Christi Crucifixi spinas meditando, sertaque rosacea pedibus nostris subjiciendo et conculcando.

2. — *Inimicos crucis Christi*. Enimvero crucis patibulum adeo est peccato venereo contrarium et inimicum, ut nonnulli pulchre observarint, incretam Sapientiam, cui in veritate dici potest : *Omnia in sapientia fecisti*, crucis lignum non sine peculiari mysterio in die veneris, utpote a Venere denominationem suam habente, concendisse. Mysterium autem istud non est aliud, quam ut hac ratione Veneris regnum pro virium suarum potentia debellaret. Unde S. Bernardus devotæ contemplationis oculos in hoc lignum elevans, ad nos conversus ait² : « Et hæc intuens, qui dicitur « Christianus, propriis nihilominus voluptatibus « indulgere nullatenus erubescit? » verba illa quæ Christus per regii prophetæ Davidis os dolenter enuntiavit, scilicet : *Infelix sum in limo*, nonnihil consideremus. Propheta igitur se limo infixum esse dolet : S. Bernardus alibi nos vere lutum hoc esse dicit³ : « Homo enim formam crucis habet, quam, « si manus extenderit, exprimet. » Hæc autem crux displicet Christo (*iterum Christum in semetipsis crucifigentes*) cum enim tantus sit zelator puritatis (*candor lucis æternæ speculum sine macula*) in carnalis sensualitatis nostræ luto sive limo se denuo erucifixum esse reputat. S. Augustinus super illa in initio proposita verba : *Inimicos crucis Christi*, ita scribit : « Cum enim crux Christi in omnibus « electis carnem affligat et mortificet vitia, illi « e contrario carnem voluptatibus fovent. » Quodnam insuper in eo mysterium latuisse arbitraris, quod nunquam errans aut vacillans Dei providentia ita disposuerit, ut sacrosanctum hoc lignum

¹ ECCL., XXVII, 28. — ² S. BERNARD., in declam. — ³ ID., s. 4 in Vig. Mat.

postquam tot retro annis absecunditum delituisset, hodie per quamdam summa majestate præfulgidam foeminam mundi imperatricem Helenam nomine e terra erutum et in publicam denuo lucem restitutum fuerit? pro cuius mysterii elucidatione memorandum est, quod ut poetæ fabulantur, alia quædam raræ venustatis mulier fuerit, eodem Helenæ nomine insignita, quæ impudica Veneris tropheæ passim erexit. Adsit igitur, inquit Deus, alia quædam longe commendabilior Helena, quæ crucem meam studiose requisitam inveniendo lascivæ Veneris illecebrosam tyrannidem prosternat et dejiciat; inventamque crucem toti orbi Christiano prædicando, fidelium cordibus carnalium voluptatum horrorem, e contra vero pœnitentiæ, austerioris internæque mortificationis, in qua crux spiritualis præcipue consistit, affectum efficaciter imprimat. Præterea aliud quoddam non minus profundum mysterium observandum est quod tunc præcipue accedit, quando in sacrosancta crucis custodiā Roma Hierosolymæ successit : Deus etenim pretiosissimum hoc lignum, ab omnibus fidelibus honorari volens, magnam crucis partem Romanum deferri, ibique erigi et collocari disposuit. *Omnia in sapientia fecisti*. Cum enim sancta crux Hierosolymis tot annis sub Veneris idolo delitescens, intolerabili esset injuria affecta et contumeliata, siquidem adoratio et reverentia quæ eo in loco publice fiebat non huic sacrosancto ligno, sed impudicæ illi deæ deferebatur, ideo Deus in harum injuriarum ab hoc idolo cruci illatarum vindictam dispositus et Constantino Magno, ejusque augustæ matri Helenæ inspiravit, ut non simulachrum quodam, sed olim in Veneris honorem erectum sumptuosissimum templum funditus solo aquaretur, in ejusque ruinis aliud quoddam erigeretur templum priori longe magnificentius, ut pretiosissimum crucis lignum in eodem templo erectum, summa cum devotione a cunctis fidelibus veneratur; estque quæ hodie videtur famosa illa Basilica, sanctæ crucis in Hierusalem intitulata.

3. — *Inimicos crucis Christi*. Tanta porro crucem inter et lubricum hoc vitium inimicitia et hostilitas intercedit, ut S. Franciscus super aliquem huic vi-
tio immersum infirmum solum crucis signum manibus efformare exhoruerit. Refert etenim S. Bonaventura de quodam Canonico Aretino, quod postquam is lubricam, infamem, valdeque licentiosam vitam traduxisset, ex infirmitatis vehementia jam moribundus, Seraphici Francisci in illam civitatem adventum intelligens, eum instanter pro impetranda sibi a Deo reconvalsentia et sanitatem rogarit, eidemque sanctus dixerit : « Cum vixeris « olim secundum desideria carnis, non veritus « judicia Dei, quomodo te cruce signabo? verum « propter devotas intercedentium preces signo te « crucis signabo in nomine Domini. » Sciendum

DISCURSUS III.

EXPLICANTUR ALIQUÆ ANALOGIÆ, QUÆ INTER JOSEPHUM ÆGYPTI SALVATOREM ET CRUCIS INVENTIONEM ET ENCOMIA INTERCEDUNT.

IDEA SERMONIS. — 1. Multæ sunt in Veteri Testamento Christi et crucis ejus figuræ : præcipua vero Joseph. — 2. Joseph damnatur ne sit rex. Mittitur in cisternam unde extrahitur, sicut Christus in sepulchrum unde resurrexit. Crux ipsa similiter resurget videatur. — 3. Divina providentia omnia disponit. — 4. Duo præter Joseph in vinculis destinebantur quorum unus salvator. — 5. Joseph pervenit ad gloriam mediante somnio. Eodem modo, crux ad honores. — 6. Joseph a Pharaone valde honoratur et ornatur; idem de cruce ab Helena. — 7. Calix Joseph absconditur in sacco Benjamin : Crux apud Hebraeos. — 8. Lignum causa omnis culpe refugium fit omnium peccatorum. — 9. Crux panem celestem nobis communicat. — 10. Lætus moritur qui crucem invenit.

Gloriosum diem veneratur Ecclesia, dum triumphale reseratur lignum.

1. — Diem præsentem jure merito solennizat sancta mater Ecclesia, propter sacrosancti ligni Crucis Redemptoris nostri felicissimam inventionem, quæ, postquam tot annis sub terra sepulta atque ab oculis et veneratione fidelium subducta fuisse, hodie accidit. Multæ equidem in veteri Testamento Christi, ejusque crucis figuræ extiterunt, nulla tamen est, quæ ut Berengosius fuisse probat, Christi et crucis mysteria vivacius repræsentarunt, quam S. Josephi salvatoris Ægyptii vita et gesta.

2. — In primis igitur fratres S. Josephi metuentes ne somnium ejus de sole, luna et stellis eum adorantibus verisicaretur, truculentam illam adversus eum moverunt persecutionem, dicentes intra se¹ : *Numquid Rea noster erit?* Etenim Ismaelitis cum vendiderunt in famam publicam divulgantes, eum a fera pessima devoratum esse, ut hac ratione a Jacobi patris sui eum præ cæteris tenebris diligenter memoria penitus aboleretur. Ubi specialiter una præ cæteris circumstantia observari meretur, nimis quod Joseph ex consilio et suauis Iudeæ venditus fuerit² : *Dixit Judas fratribus suis: melius est, ut venundetur.* Ad eumdem igitur modum Hebrei, qui Christi secundum carnem fratres fuere, metuentes ne Christus ipsis deinceps dominaretur et super ipsos regnaret, publice protestati sunt dicentes³ : *Non habemus Regem nisi Cæsarem.* Atque mera erga eum invidia moti, mortem ei sunt machinati⁴ : *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* ac demum Judas inter alios tringit denariorum pretio eum vendere præsumpsit. Quia vero omnibus passim notum erat illud

¹ GEN., XXXVII, 8. — ² ID., 28. — ³ JOAN., XIX, 45. — ⁴ ID., XI, 47.